

4. Пиз А. Язык телодвижений. Как читать мысли окружающих по их жестам [Електронний ресурс] / А. Пиз // 2008 – Режим доступу до ресурсу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=44714>.

ВИЩИЙ СУД З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ

Попіначенко Софія Олександрівна

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Україна*

Зі стрімким розвитком мистецтва, науки, комп'ютерних та інформаційних технологій, актуальним залишається питання ефективного захисту прав об'єкти інтелектуальної власності. Адже, чим більше можливостей та способів використання певного об'єкту інтелектуальної власності, тим більше і шляхів незаконного використання результатів творчої діяльності людини.

Одним із важливим кроком на шляху покращення системи захисту права інтелектуальної власності стало створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Створення спеціалізованого суду з розгляду спорів в сфері права інтелектуальної власності відбувається в процесі здійснення чергової судової реформи. Згадана реформа покликана внести докорінні зміни в процес здійснення правосуддя шляхом оновлення процесуального законодавства та створення нової судової системи України. Основи такої реформи були закладені ще Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки затвердженою указом Президента України № 276/2015 від 20 травня 2015 р [1].

Протягом останніх років науковці та юристи-практики в сфері права інтелектуальної власності всебічно обговорювали проблему розпорошеності справ в цій сфері по різних судах. Так, спори з приводу прав на об'єкти інтелектуальної власності розглядалися господарськими, адміністративними судами та судами загальної юрисдикції. Варто наголосити на тому, що постійно поставали питання підвідомчості та підсудності тих чи інших категорій справ. Перешкодами для ефективного судового захисту права інтелектуальної власності також були відсутність у суддів ґрунтовних знань у цій сфері, довгий строк розгляду справ, неоднакова судова практика з одних і тих самих питань. Тому запровадженням Вищого суду з інтелектуальної власності вбачається можливим скоротити строки розгляду справ, забезпечити єдність судової практики та підвищити якість захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Створення у системі судуоустрою України Вищого суду з питань інтелектуальної власності стало окремою новелою нового Закону «Про судуострій і статус суддів», прийнятого Верховною Радою 2 червня 2016 р [2]. Відповідно до Перехідних положень цього Закону новий суд мав бути створений протягом року, тобто до 30 вересня 2017 р. Поки що Вищий суд з питань інтелектуальної власності створений лише формально та не здійснює розгляду справ. Але роботу по створенню такого суду вже розпочато. Так, 29 вересня 2017 р. Президент України П. Порошенко підписав указ № 299/2017 «Про створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» [3]. А 30 вересня 2017 р. Вища кваліфікаційна комісія суддів України оголосила конкурс на зайняття у цьому суді 21 вакантної посади та затвердила Умови проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів.

Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядатиме справи в порядку встановленому Господарським процесуальним кодексом України (далі - ГПК України). Саме тому, ухвалений у новій редакції ГПК України затвердив перелік категорій справ, які розглядатиме Вищий суд з питань інтелектуальної власності. До них відносяться такі категорії:

1) справи у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування;

2) справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси;

3) справи про визнання торговельної марки добре відомою;

4) справи у спорах щодо прав автора та суміжних прав, в тому числі спорах щодо колективного управління майновими правами автора та суміжними правами;

5) справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії;

6) справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань [4].

Можна зробити висновки, що до компетенції вищезазначеного суду буде входити розгляд справ щодо всієї системи об'єктів інтелектуальної власності. Новостворений суд буде розглядати практично всі спори щодо інтелектуальної власності та недобросовісної конкуренції, в т.ч. за участі

фізичних осіб, що відрізняє цей суд від інших судів, що здійснюють розгляд справ в порядку господарського судочинства.

Запровадження Вищого суду з питань інтелектуальної власності містить, безперечно, переваги, такі як: швидкість та оперативність розгляду спорів, ліквідація різних підходів до тлумачення одних і тих самих норм, забезпечення єдності судової практики в цій сфері, підвищення рівня та якості захисту прав громадян та юридичних осіб. Та, хоча Вищий суд з питань інтелектуальної власності ще не розпочав свою роботу, оскільки відбувається конкурс на зайняття посад в ньому, вже зараз існує декілька проблемних моментів.

По-перше, сама назва цього суду - Вищий суд з питань інтелектуальної власності - є досить незрозумілою. Оскільки відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» такий суд розглядатиме справи як суд першої інстанції. Тобто, в створюваній судовій системі України відсутні суди нижчих інстанцій з розгляду цієї ж категорії справ. Тому можемо стверджувати, що така назва зовсім не відповідає інстанційним повноваженням такого суду.

По-друге, досить суперечливою та незрозумілою є ситуація щодо апеляційного перегляду справ в межах того ж суду. Адже, саме у складі Вищого суду з питань інтелектуальної власності буде утворена Апеляційна палата для розгляду справ в апеляційному порядку. Таким рішенням руйнується сама ідея перегляду судових рішень вищестоящим судом. Видається не досить можливим незалежний та справедливий апеляційний перегляд в межах того ж суду, де здійснювався розгляд справи в першій інстанції. При цьому слід враховувати, що до кандидатів на посаду судді апеляційного суду законодавство про судоустрій ставить вищі вимоги, ніж до кандидатів на посаду судді суду першої інстанції. Натомість, Апеляційна палата Вищого суду з питань інтелектуальної власності, згідно з ГПК України, складатиметься з суддів цього ж Суду, до яких ставитимуться такі ж вимоги, як і до всіх інших суддів цього спеціалізованого суду.

По-третє, викликає питання кількість суддів, які будуть здійснювати правосуддя з приводу захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Сумнівною виглядає можливість Вищого суду з питань інтелектуальної власності у складі лише 21 судді забезпечити своєчасний та якісний колегіальний розгляд справ не лише як судом першої, а й апеляційної інстанції. Адже, за даними Єдиного державного реєстру судових рішень України протягом 2006–2015 років загальна кількість розглянутих судами всіх юрисдикцій справ про порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності становить: 18 104, з них 6 803 – справи про порушення прав на об'єкти авторського права та суміжних прав та 11 301 – справи про порушення прав на об'єкти промислової власності [5, с. 71].

По-четверте, недоліком є територіальна віддаленість суду від інших міст та селищ, адже суд територіально буде розташований у м. Києві. Фактично, перенесення підсудності до Вищого суду з питань інтелектуальної власності

у м. Києві є перешкодою для доступу до правосуддя. Так, можна сказати, що цей аспект легко вирішується шляхом проведення відео-конференцій. Але, як показує практика, у більш ніж половині випадків суди у проведенні відео-конференції відмовляють і практично унеможливають судовий розгляд без особистої участі у ньому сторони, ще в 30% відсотках якості таких відео-конференцій залишає бажати кращого. На думку Н. Кучерук, інститут відеоконференції не вирішить вказану «територіальну проблему», адже ГПК України у новій редакції передбачає право, а не обов'язок суду її проводити. Як показує практика, у більшості випадків суди зловживають таким правом та відмовляють у проведенні відео конференції [6].

Новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [2] визначає кваліфікаційні вимоги до судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Так, суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог:

- 1) має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років;
- 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років;
- 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років;
- 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1 – 3 цієї частини, щонайменше п'ять років.

Позиція законодавця з питання формування суб'єктного складу Вищого суду з питань інтелектуальної власності є певною мірою незрозумілою, адже основна мета новоствореного суду – забезпечити розгляд справ особами, які знаються саме на праві інтелектуальної власності та мають досвід роботи конкретно в цій сфері. Тому, сумнівною є відсутність вимоги до суддів щодо досвіду розгляду справ саме в сфері інтелектуальної власності. Адже, маючи трьохрічний стаж роботи суддею, можна взагалі не мати досвіду щодо вирішення спорів в сфері інтелектуальної власності. На нашу думку, необхідно серед вимог до суддів, які хочуть стати суддею новоствореного суду, прописати вимогу щодо досвіду розгляду справ саме в сфері інтелектуальної власності.

Ще одним дискусійним питанням функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності є розгляд справ щодо визнання торговельної марки добре відомою. Так, до компетенції цього суду, серед іншого, входить визнання торговельної марки добре відомою. Але ГПК України передбачає лише два порядки розгляду справ: наказне та позовне [4]. Вбачається, що розгляд справ щодо визнання торговельної марки добре відомою не повинен відбуватися в порядку позовного провадження. Проте

розгляд справ у наказному провадженні відбувається у випадках, виключний перелік яких наведений у ГПК України, і цей перелік не включає визнання торговельної марки добре відомою. В такому випадку, незрозуміло проти кого подавати позов для визнання торговельної марки добре відомою.

Вбачається, що після початку роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності виникатиме ще чимало дискусійних питань, але попри всі недоліки правового поля у цій сфері, експерти сходяться на тому, що створення такого спеціалізованого суду – однозначно позитивний і серйозний крок до створення дієвого механізму захисту прав інтелектуальної власності, що відповідатиме міжнародним стандартам судового захисту інтелектуальної власності.

Так, за словами голови Вищого господарського суду України Б. Львова, завдяки особливостям спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності забезпечуватиметься оперативність, економність та гнучкість процедури розгляду справ. Будь-яка спеціалізація виступає запорукою якості та ефективності роботи, а в судах – ще й додатковою гарантією професійного правосуддя. Підхід, що концентруватиме в одному суді справи з інтелектуальної власності, дасть змогу покращити якість правосуддя, підвищить ефективність захисту майнових прав суб'єктів правовідносин у цій сфері, забезпечить єдність судової практики. Скорочуватися мають і строки розгляду справ, оскільки мінімізуються випадки зупинення проваджень через розгляд іншими судами взаємопов'язаних справ. Все це, у свою чергу, сприятиме покращенню інвестиційної привабливості України. Звичайно, будуть певні складності щодо територіальної доступності та кадрового забезпечення цього суду, проте пріоритет у будь-якому разі має залишатися за якістю [7].

Список використаних джерел:

1. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки від 20.05.2015 р. № 276/2015 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
2. Закон України Про судочусть і статус суддів від 02.06.2016 № 1402-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
3. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017 // Урядовий кур'єр. – 2017. – №186.
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
5. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції / Олена Павлівна Орлюк. // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – С. 58–74.

6. Кучерук Н. Вищий IP-суд: хто, де, коли? [Електронний ресурс] / Ніна Кучерук // Юридична газета. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vishchiiy-ipsud-ho-de-koli.html>.
7. Нагальна потреба: створення прозорості та ефективної структури управління сферою інтелектуальної власності [Електронний ресурс] // Газета Верховної Ради України "Голос України". – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.golos.com.ua/article/281415>.

ГЕНЕЗА ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Субот Надія Іванівна

Керівник: к.ю.н., асист. Заботін В.В.

*Національний Юридичний Університет імені Ярослава Мудрого
Україна*

Цивільне процесуальне право піддається змінам, модернізується та вдосконалюється задля створення ефективного механізму цивільного судочинства, спрямованого на поновлення порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та законних інтересів осіб. Відомо, що будь-яка галузь права базується на відповідних принципах, які у свою чергу виокремлюють її серед інших галузей, визначаючи своєрідність та специфіку. Для цивільного процесуального права одним з таких принципів є змагальність, у свою чергу остання розуміється як форма (модель) цивільного судочинства та як основа справедливого судового розгляду.

Корегування багатьох законів, швидкоплинність суспільних процесів зумовлює внесення змін до цивільного процесуального права, для його відповідності з реаліями сучасності. Тому стає необхідним дослідити принцип змагальності з погляду моделі цивільного судочинства.

Принцип змагальності завжди привертав увагу провідних вчених-процесуалістів таких, як Є.В. Васьковський, В.В. Комаров, К.І. Малишев, В.Ю. Мамницький, М.Й. Штефан та ін. У своїх роботах вони торкалися розвитку, поняття, змісту вказаного принципу.

У першому розумінні, змагальність визначає форму процесу, визначає на чому лежить завдання доказування. Слід звернути увагу, що в Конституції України у ч. 4 ст. 129 визначено, що однією з основних засад судочинства є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. За позицією професора М.Штефана, змагальністю визначається весь процес відбору (подання, витребування, залучення) фактичного матеріалу, необхідного для розв'язання судом справи. Утвердження своїх міркувань і оспорювання доводів, міркувань та заперечень противної сторони визначають зовнішню